

اللَّهُ أَحْمَدُ

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی هرمزگان

واحد پژوهش‌های اتاق هرمزگان

عنوان پژوهش: بررسی وضعیت کشت گلخانه‌ای و مزیت‌های آن

واژه‌های کلیدی: هرمزگان، کشاورزی، سرمایه‌گذاری، تولیدات گلخانه‌ای، رونق اقتصادی

فهرست :

- ❖ چکیده..... ۱
- ❖ مقدمه..... ۲
- ❖ انواع سرمایه‌گذاری..... ۲
- ❖ انواع گلخانه..... ۳
- ❖ مراحل کلی ایجاد گلخانه..... ۴
- ❖ دیدگاه کلی..... ۶
- ❖ مزایای کشت گلخانه‌ای..... ۷
- ❖ وضعیت اجمالی استان هرمزگان..... ۸
- ❖ مشکلات گلخانه‌ها در استان..... ۱۱
- ❖ بحث و نتیجه‌گیری..... ۱۳
- ❖ منابع..... ۱۳

❖ چکیده

این پژوهش با هدف بررسی سرمایه‌گذاری در تولیدات گلخانه‌ای و تاثیرات آن در رونق اقتصادی و کارآفرینی به اجرا در آمده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که کشاورزی یکی از مهمترین بخش‌های نظام اقتصادی به شمار می‌رود، از این رو توسعه این مهم از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. از طرفی بایستی توجه داشت که بحران آب و کاهش چشمگیر منابع آبی، چالشی بزرگ برای همه کشورها محسوب می‌شود، بنابراین لازم است بر افزایش بهره‌وری در مصرف آب به صورت عملی تاکید شود. بر همین اساس برای مقابله با تنش آبی کشور، توسعه کشت محصولات گلخانه‌ای به عنوان جایگزین کشت سنتی راهکاری برای برون رفت از این چالش جدی خواهد بود. کشت گلخانه‌ای به عنوان روشی پیشرفته می‌تواند راهی مطمئن برای رونق کشاورزی به خصوص در مناطق کم آب محسوب شود. محصولات این نوع کشت برخلاف باور عموم، به دلایل کنترل آفات و بیماری‌ها و همچنین شرایط محیطی مناسب و رسیدگی دقیق‌تر، از کیفیت بالایی برخوردار و می‌تواند جایگزین مناسبی برای تولیدات کشت سنتی باشد زیرا کشت گلخانه‌ای به دلیل قابلیت کنترل شرایط محیطی مناسب رشد گیاهان در فصول مختلف سال و استفاده بهینه از زمین، آب، نهاده‌های کشاورزی، از بهترین شیوه‌های تولید کشاورزی است که در صورت برنامه محوری و حمایت اصولی با خود ارزش افزوده مناسب، فرصت‌های شغلی مستقیم و غیرمستقیم، مهارت‌های سربار و بهبود شاخص تولیدات را همراه دارد و بدین ترتیب می‌تواند باعث رونق اقتصادی و کارآفرینی در کشور شود.

واژه‌های کلیدی : هرمزگان، کشاورزی، سرمایه‌گذاری، تولیدات گلخانه‌ای، رونق اقتصادی

❖ مقدمه

کشور ایران با وجود برخورداری از اقلیم‌های متفاوت آب و هوایی هر چهار فصل را دارا می‌باشد. برخورداری از ۲۹ میلیون هکتار اراضی مزروعی، ۱۲ میلیون هکتار جنگل، قریب به ۹۵ میلیون هکتار مرتع، دسترسی به منابع آبی به میزان ۱۲۰ میلیارد مکعب از پتانسیل‌های این بخش است، اما در مقابل یک سوم میانگین بارندگی جهانی در مقابل ۳ برابر تبخیر و تعرق استاندارد به دلیل قرار گرفتن بر روی کمربند خشکی و خشکسالی، شرایط سرمایه‌گذاری در این بخش را خاص می‌کند. لذا در ایران با توجه به کاهش میزان آب قابل استفاده جهت کشاورزی، توسعه صنعت گلخانه می‌تواند بعنوان یکی از راهکارهای افزایش راندمان آب مصرفی با تولید بیشتر مورد ملاحظه قرار گیرد. به عنوان مثال سطح زیر کشت گیاهان زینتی در ایران به حدود ۴ هزار هکتار می‌رسد که ۵۰٪ آن زیر سقف ساختارهای گلخانه‌ای با پوشش پلاستیک و شیشه می‌باشد و از طرفی کشت گلخانه‌ای به دلیل قابلیت کنترل شرایط محیطی مناسب رشد گیاهان در فصول مختلف سال و استفاده بهینه از زمین، آب، نهاده‌های کشاورزی، از بهترین شیوه‌های تولید کشاورزی است که در صورت برنامه محوری و حمایت اصولی با خود ارزش افزوده مناسب، فرصت‌های شغلی مستقیم و غیرمستقیم، مهار هزینه‌های سربار و بهبود شاخص تولیدات را همراه دارد و بدین ترتیب می‌تواند باعث رونق اقتصادی و کارآفرینی در کشور شود.

کشت گلخانه‌ای یک سرمایه‌گذاری میان مدت بوده و انواع مختلف دارد که مکمل همدیگر هستند، ولی در افزایش تولیدات ملی به یک درجه و اندازه موثر نیستند. استفاده از انواع کارخانه‌ها، کارگاه‌ها، تجهیزات و ... بدون وجود خدمات عمومی و دولتی که برای نظم و امنیت عمومی و تنظیم روابط مورد نیاز هستند قابل تصور نیست. در مجموع **انواع سرمایه‌گذاری** به صورت ذیل می‌باشد:

- سرمایه‌گذاری‌های مولد (مستقیم اقتصادی): سرمایه‌گذاری‌هایی هستند که نتایج آنها بطور مستقیم به تولید کالا می‌انجامد. برای مثال می‌توان به کارخانه‌ها، ماشین‌آلات، ابزار، ادوات و تجهیزات تولیدی اشاره کرد. در کشورهای توسعه یافته، این نوع سرمایه‌گذاری عموماً توسط بخش خصوصی صورت می‌گیرد.

- سرمایه‌گذاری‌های ثابت اقتصادی: سرمایه‌گذاری‌هایی هستند که فعالیت‌های اقتصادی را تنظیم می‌کنند و امکانات، تسهیلات زیربنایی، تولیدی، توزیع، مصرف و توسعه ظرفیت‌های اقتصادی را برای تعادل اقتصادی فراهم می‌آورد. این نوع سرمایه‌گذاری به وسیله دولت و معمولاً به دلایل متعدد از جمله تامین امکانات، بسترسازی برای امور زیربنایی و تولیدی و پشتیبانی از سرمایه‌های مولد و با نقش کالای واسطه‌ای عمل می‌کنند.

- سرمایه‌های ثابت اجتماعی: سرمایه‌هایی هستند که امکانات و نیازمندی‌های اساسی زیست‌مطلوب‌تر انسان را در جامعه فراهم آورده و آثار آن به طور مستقیم عاید کل جامعه می‌گردد. سرمایه‌گذاری در یک تقسیم‌بندی دیگر شامل دو بخش دولتی و خصوصی است و از آنجا که سرمایه‌گذاری دولت در کشورهای در حال توسعه یک ابزار سیاستی است، در میان سیاست‌مداران و طراحان اقتصادی کشورهای در حال توسعه این اعتقاد به طور گسترده وجود دارد، که سرمایه‌گذاری دولت محرک موثری بر افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی بوده و در نتیجه، ابزار قدرتمندی برای سیاست‌های رشد اقتصادی و ثبات است.

در ادامه بعد از شرح انواع سرمایه‌گذاری نوبت به معرفی **انواع گلخانه** می‌رسد زیرا بایستی بر اساس نوع کاربردی که قرار است انجام بگیرد نوع سازه گلخانه را مشخص کرد، بدین ترتیب گلخانه بر اساس نوع استفاده و کاربری آن به چهار دسته تقسیم می‌شود:

- دسته اول **گلخانه آموزشی**
- دسته دوم **گلخانه تحقیقاتی**
- دسته سوم **گلخانه سرگرمی و تفریحی**
- دسته چهارم **گلخانه تجاری:**

اهداف ساخت گلخانه تجاری عبارتند از: تولید محصولات خارج از فصل تولید در فضای باز، حداکثر تولید در واحد سطح، کاهش هزینه تولید در واحد سطح نسبت به تولید در فضای باز، استفاده بهینه از نهادهای کشاورزی (آب، بذر، کود، سموم و ...)، استفاده از روش کشت هیدروپونیک (آبکشت)، کنترل (آفات، آلودگی‌ها، بیماری‌ها)، اشتغالزایی، استفاده از زمین‌هایی که امکان کشت باز در آنها وجود ندارد، قابلیت رقابت با ریسک کم در بازار می‌باشد. لذا با توجه

به نوع محصول مورد نظر جهت تولید، ساختار گلخانه مشخص می‌گردد. حداقل مساحت که دارای توجیه اقتصادی و مقرون به صرفه باشد، ۵۰۰۰ مترمربع و برای مساحت بالاتر از ۵۰۰۰ مترمربع نیازمند به کنترل بیشتر پارامترهای محیطی (نور، دما، تهویه، رطوبت، دی اکسیدکربن، آفات و بیماری‌ها) می‌باشد.

❖ مراحل کلی ایجاد گلخانه

مرحله اول: اولین و مهمترین گام این است که گلخانه یک واحد تولیدی و تجاری است. پس باید پذیرفت که هیچ تجارتی را صرفاً با اطلاعات تئوری نمی‌توان به نتیجه رساند و کسب مهارت علمی کارآموزی‌های جدی نیاز است. از دید پیشکسوتان فن گلخانه‌داری، طی دوره کارآموزی یک تا دو ساله جهت افرادی که تازه وارد می‌شوند، الزامی است.

مرحله دوم: جهت سرمایه‌گذاری در هر کار تجاری انجام مطالعات اقتصادی و فنی اجتناب ناپذیر است و عملاً نتایج طرح موردنظر راهنمای سرمایه‌گذار می‌باشد. به منظور احداث گلخانه سرمایه قابل دسترس شامل منابع بانکی و شخصی، مهارت‌های مدیریتی، آموزش‌های فردی، نوع فعالیت یا تجارت (عمده، صنعتی یا جزئی)، شرایط محیطی محصول مورد کشت، وضعیت بازار یا بازارهای قابل دسترس، دسترسی به نیروی انسانی کارآمد از مواردی هستند که باید مورد مطالعه قرار بگیرند. البته انجام مطالعات صحرایی نقشه‌برداری و مطالعات توپوگرافی، هواشناسی، خاک، آب، دسترسی به سوخت مطمئن، دسترسی به جاذبه‌های اصلی بسیار مهم و لازم می‌باشد. لذا هر چقدر وقت و هزینه در برآورد دقیق و تهیه طرح مطالعاتی منطبق بر واقعیت صرف شود ارزشمند خواهد بود.

مرحله سوم: فاکتور مهم دیگر در گلخانه، سازه گلخانه می‌باشد. سازه گلخانه دارای معیارها و استانداردهای مشخصی است که در کشورهای پیشرفته تر در گلخانه کلیه سازندگان ملزم به رعایت آن می‌باشد. سازه‌های گلخانه‌ای در هر اقلیم تفاوت‌هایی دارند که به طور مستقیم بر عملکرد محصول، هزینه‌های تولید و مدیریت گلخانه تاثیرگذار است. از آنجا که گلخانه یک موجود زنده محسوب می‌گردد و نمی‌توان صرفاً از دیدگاه معماری به آن نگاه کرد، بررسی و تحقیق در این خصوص نیازمند یک کار گروهی بین متخصصین در رشته‌های مختلف از جمله

کشاورزی، عمران، مکانیک و کامپیوتر است. به هر حال در این مرحله یعنی ساخت سازه، مطالعه و مشاوره تخصصی با صاحب نظران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کلیه متخصصین و صاحب نظران در امر گلخانه داری بر این عقیده هستند که ساخت صحیح و درست گلخانه ضامن دستیابی به ۵۰ درصد از موفقیت است. این امر به طور مستقیم در مدیریت تولید محصول و گلخانه دخالت دارد. مشکلاتی همچون شیوع بیماری‌های قارچی، افت کیفیت و کمیت محصول و کنترل آفات و مدیریت انرژی در یک گلخانه مطلوب و استاندارد قابل حل خواهد بود و در یک سازه غیر استاندارد در خصوص این مسائل با دشواری‌های فراوان روبه‌رو خواهد شد.

مرحله چهارم: مرحله آخر تجهیز گلخانه می‌باشد که شامل سیستم‌های مختلف حرارتی، برودتی، آبیاری، تغذیه گیاهی و کنترل است. سهل انگاری در این موارد نیز می‌تواند هزینه‌های تولید، تعمیر و نگهداری را تا ۵۰ درصد و حتی بیشتر افزایش دهد. در صورت انتخاب یک سیستم گرمایشی بدون محاسبات تغییر ممکن است مصرف سوخت تا ۴۰ درصد افزایش یابد ضمن اینکه می‌تواند با انتشار گازهای سمی خطرات جدی برای محصول ایجاد نماید. بکارگیری سیستم تهویه و سرمایش بدون بررسی جوانب فنی آنها اتلاف سرمایه و هزینه‌های دائمی نتیجه دیگری به دنبال نخواهد داشت. از طرفی بکارگیری درست تجهیزات و تاسیسات مورد نظر نیازمند یک سیستم کنترل خودکار می‌باشد تا خطاهای انسانی را به حداقل کاهش دهد و هزینه‌های مربوطه در حدود قابل توجهی کاهش یابد.

با توجه به چهار مرحله‌ای که در بالا شرح داده شد می‌توان به این نتیجه رسید که گلخانه یک سازه با ابعاد مختلف و زنده محسوب می‌گردد که هر جزء آن اثرات مستقیمی بر رشد محصول و نهایتاً کیفیت جمعیت و مدیریت محصول دارد و اثر خود را در افزایش سود و کاهش هزینه‌ها نشان می‌دهد.

❖ دیدگاه کلی

کشاورزی از بخش های مهمی است که در تولید اشتغال نقش بسزایی دارد، امروزه با پیشرفت علم و تکنولوژی کشاورزی گلخانه ای پیشرفت چشمگیری داشته به طوری که با استفاده از این روش میزان اشتغال زایی و سوددهی کشاورزی افزایش یافته است. اما اهمیت توجه به پروژه های گلخانه ای در این است که کشت سنتی امکان تولید زیادی ندارد در حالی که با استفاده از سیستم های علمی گلخانه ای می توان در ۱۲ ماه سال داشت، این در حالی است که با افزایش سطح زیر کشت گلخانه ای نه تنها تولیدات کشاورزی افزایش خواهد داشت بلکه اشتغال گسترده تری در کشور ایجاد می شود و همچنین از اشتغال زایی فصلی به اشتغال زایی دائم تغییر پیدا می کند.

تولید محصولات گلخانه ای، سیستم تولید کشاورزی به صورت فشرده می باشد. چرا که در مقایسه با سیستم های باز تولید نیروی کار و مواد بیشتری مورد نیاز است. بدلیل سرمایه گذاری و هزینه های تولید بسیار بالاتر در گلخانه نسبت به مزارع، روش های مورد استفاده برای تولید محصولات گلخانه ای نیاز به کارآمدی و بازده بیشتر نسبت به آنچه که در سیستم های سنتی مزارع استفاده می شود، دارد. محصول تولیدی در گلخانه باید ارزش بالایی داشته باشد و در سیستم تولیدی کارآمد رشد کند تا عملکرد بالا در رابطه با هزینه های تولید حاصل شود. در همین راستا محصولات جدید و لوکس همچون انواع ارقام گوجه فرنگی گیلاسی، کلم تکمه ای، طالبی و... می توانند بازارهای جدید را برای تولیدکنندگان محصولات گلخانه ای باز کنند. از مهمترین اهداف کشت های گلخانه ای می توان به تولید محصول در محلی که آن محصول تولید نمی شود و تولید در زمانی که کشت محصول در هوای آزاد غیرممکن است اشاره کرد.

کشت گلخانه ای ضمن مدیریت آب، همگام با اهداف اقتصاد مقاومتی، اشتغال زایی و بهبود امنیت غذایی است. کشت گلخانه ای به دلیل قابلیت کنترل شرایط محیطی مناسب رشد گیاهان در فصول مختلف سال و استفاده بهینه از زمین، آب، نهاده های کشاورزی، از بهترین شیوه های تولید کشاورزی است که در صورت برنامه محوری و حمایت اصولی با خود ارزش افزوده مناسب، فرصت های شغلی مستقیم و غیرمستقیم، مهارت های سربار و بهبود تولیدات را همراه دارد.

توسعه کشت گلخانه‌ای با حمایت هدفمند از شاغلان این بخش در شرایط کنونی یکی از راهکارهایی است که می‌تواند توسعه بخش کشاورزی باشد زیرا محصول تولید شده تامین کننده هزینه‌های صرف شده نمی‌باشد و این مهم کاهش درآمد خانوارهای روستایی و افزایش مهاجرت روستاییان به شهرها را به همراه دارد.

با برنامه‌ریزی صحیح و استفاده بهینه از نهاده‌های کشاورزی (خاک، آب، بذر، عوامل محیطی) و مکانیزه کردن فعالیت‌های کشاورزی می‌توان تهدیدها و نقاط ضعف فوق را به نقاط قوت تبدیل کرد. کشت محصول در گلخانه یکی از بهترین روش‌هایی است که امکان مدیریت درست نهاده‌های کشاورزی را فراهم کرده و محدودیت‌های موجود را تا حد زیادی رفع می‌کند.

❖ مزایای کشت گلخانه‌ای

افزایش تولید در واحد سطح (کمینه ۰۰ برابر هوای آزاد)، تولید بیش از یک محصول در سال، افزایش کیفیت محصول تولیدی (کنترل بهتر آفات و بیماری‌ها با روش‌های کنترل بیولوژیکی و کاهش مصرف سموم که باعث افزایش کیفیت محصول و افزایش صادرات و حفظ محیط زیست می‌شود)، صرفه‌جویی در مصرف آب (با آبیاری تحت فشار)، استفاده از اراضی غیرقابل کشت با روش آبکشت، عدم وابستگی تولید به شرایط محیطی و امکان بازاریابی مناسب و تنظیم برنامه کشت مطابق با نیاز بازار، تداوم بازار کار و تولید محصول در تمام فصل‌های سال با توجه به امکان کنترل عوامل محیطی و تنظیم شرایط مورد نیاز گیاه (استفاده از اوقات بیکاری کشاورزان در پاییز و زمستان)، آزادسازی زمین‌های کشاورزی برای گیاهان استراتژیک مثل گندم، کاهش جذب فلزات سنگین توسط گیاهان و حفظ سلامت جامعه با روش آبکشت که امکان جذب کمتر این عناصر را فراهم می‌کند، جلوگیری از تغییر کاربری زمین برای ساختمان (به علت سودمند بودن تولید گلخانه‌ای)، جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهر با احداث گلخانه و کشت در محیط‌های کنترل شده، ایجاد کشاورزی شهری زیرا شهرنشینان نیز با داشتن اندکی فضا در محل کار و یا سکونت خود قادر خواهند بود که به احداث گلخانه‌هایی در ابعاد مختلف بپردازند و به این طریق به تولید محصولات کشاورزی با کیفیت بپردازند، بطوریکه در حال حاضر بخش قابل توجهی از نیاز مواد غذایی از همین کشاورزی شهری تولید و تامین می‌شود و بدین ترتیب

نه تنها به افزایش تولید مواد غذایی می‌انجامد بلکه باعث اشتغالزایی و منبع درآمد برای خانواده‌های شهری شده است.

مهمترین مزیت‌هایی که گلخانه‌ها ایجاد می‌کنند عبارتند از استفاده از حداقل زمین برای تولید محصول و اشتغالزایی بیشتر، تولید محصول بیشتر در واحد سطح، امکان تولید محصول در خارج از فصل، پیش‌رس کردن محصول، تنظیم برنامه کشت مطابق با نیاز بازار، افزایش کیفیت محصول در شرایط گلخانه و افزایش کارایی آب است.

ایجاد گلخانه‌ها یکی از عوامل مهم افزایش تولید، اشتغال در بخش کشاورزی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها و از شاخصه‌های مهم تحقق اقتصاد مقاومتی اقدام و عمل به شمار می‌رود.

سرمایه‌گذاری و توجه هرچه بیشتر به این بخش ضمن کاهش مصرف آب کشاورزی، افزایش کیفیت محصول و کاهش ضایعات محصولات کشاورزی نقش مهمی در کاهش واردات و افزایش صادرات این محصولات به خارج از کشور به همراه دارد.

ایجاد اشتغال دائم برای کشاورزان، افزایش زمینه صادرات محصولات گلخانه‌ای، کاهش ۱۰ برابری مصرف آب در کشت‌های گلخانه‌ای نسبت به کشت در فضای باز، افزایش ۱۲ تا ۱۵ برابر تولید محصول، ایجاد اشتغال برای ۱۲ نفر در هر هکتار از اراضی گلخانه‌ای و امکان آمارگیری آسان از جمله مزایای کشت گلخانه‌ای است. در هر واحد گلخانه‌ای برای پنج نفر به صورت مستقیم و ۱۵ نفر به صورت غیر مستقیم اشتغالزایی شده است.

❖ استان هرمزگان

استان هرمزگان بزرگترین تولیدکننده محصولات کشاورزی به خصوص سبزیجات و صیفی‌جات خارج از فصل در ایران است. سالانه حدود یک میلیون و ۶۰۰ هزار تن از انواع محصولات کشاورزی به صورت خارج از فصل در این استان تولید می‌شود و به سراسر کشور و همچنین کشورهای همسایه صادر می‌گردد. میزان کل تولیدات کشاورزی استان در سال به بیش از ۳ میلیون تن می‌رسد که این مقدار از حدود ۱۷۰ هزار هکتار اراضی تحت کشت به دست می‌آید. راندمان تولید محصولات کشاورزی در این استان طی سالیان اخیر بسیار بالاتر رفته و با ورود

سامانه‌های نوین کشاورزی و سیستم‌های آبیاری تحت فشار و همچنین انتخاب ارقام مناسب برای کشت در منطقه، شرایط بهتری نیز پیدا کرده است. محصولات کشاورزی مختلفی در استان هرمزگان قابلیت کشت دارد و با توجه به بهینه نمودن شرایط آبی استان و در دسترس بودن منابع آبی مختلف امکان کشت محصولات با مصرف آب بالا نظیر صیفی‌جات نیز در این استان فراهم آمده است. شهرستان‌های حاجی آباد، میناب و رودان قطب تولید محصولات کشاورزی استان به شمار می‌آیند.

در حال حاضر سالانه بیش از یک میلیون تن سبزی و صیفی در فضای روباز در استان برداشت می‌شود که با تبدیل به گلخانه به افزون بر ۳۰ میلیون تن می‌رسد شهرستان‌های بندرعباس، حاجی آباد، میناب و رودان از مناطق مهم تولید محصولات گلخانه‌ای در هرمزگان است که سالانه ۵۰ درصد از محصول برداشت شده از سطح گلخانه‌های استان به کشورهای حاشیه خلیج فارس، روسیه و آسیای میانه صادر می‌شود سطح زیرکشت محصولات گلخانه‌ای استان هم اکنون ۷۴۰ هکتار بوده که براساس برنامه هدف‌گذاری شده، یعنی تا پایان سال ۱۴۰۸ باید به پنج هزار و ۵۰۰ هکتار برسد.

در افق ۱۰ ساله از سال ۹۸ تا سال ۱۴۰۸ باید ۲ هزار هکتار از فضای روباز محصولات کشاورزی استان به واحدهای گلخانه‌ای تبدیل شود که این مهم با کمک دولت، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و همکاری کشاورزان و مردم امکان پذیر است. زمان آماده‌سازی و کشت محصولات گلخانه‌ای در هرمزگان از ابتدای شهریور تا پایان تیرماه هر سال است و با تصمیم‌های صورت گرفته شده ظرفیت گلخانه‌های استان از سال ۹۴ به صورت سالانه ۴۰ درصد رشد کرده است. ایجاد شهرک‌های گلخانه‌ای در شهرستان‌های قشم، بندرخمیر و بندرعباس با استفاده از آب شیرین‌کن نیز در دستور کار سازمان جهاد کشاورزی هرمزگان قرار دارد و در حال حاضر نزدیک به چهار هزار هکتار زیرساخت شهرک‌های گلخانه‌ای توسط شرکت شهرک‌های کشاورزی در هرمزگان احداث شده که ۲ هزار هکتار آن توسط بخش خصوصی اجرا می‌شود.

برداشت دائمی محصول در طول سال، استفاده از زمین‌های غیرقابل کشت با استفاده از روش‌های کشت بدون خاک (هیدروپونیک)، نبود وابستگی تولید محصول با فصل و امکان تطبیق زمان تولید با تقاضای بازار از مزایای کشت گلخانه‌ای به شمار می‌رود.

پس از دوران انقلاب اگرچه توجه به بخش کشاورزی در هرمزگان شاید به اندازه مطلوب و اهداف تعریف شده نباشد اما این بخش بویژه در چند سال اخیر به عنوان یک راهبرد در سطح عالی نظام به منظور ایجاد توسعه روستایی پایدار، امنیت غذایی، ایجاد اشتغال و درآمد برای ریشه کنی فقر همواره مورد توجه بوده است. از آنجایی که امنیت غذایی به عنوان مهم‌ترین رکن استقلال اقتصادی کشور به شمار می‌رود، لذا در استان هرمزگان با توجه به شرایط خاص آب و هوایی تحول شگرف، گسترده و اثربخش در حوزه‌هایی مانند احیا و توسعه باغ‌ها و مزرعه‌ها، شیلات، توسعه گلخانه‌ها و بهره‌وری آب رخ داده است.

با توجه به استقبال کشاورزان، حمایت دولت‌ها و بخش خصوصی این فضاهای گلخانه‌ای به تدریج در استان رونق گرفت به طوری که تا قبل از سال ۹۲ به حدود ۸۶ هکتار رسید.

کارشناسان و خبرگان بخش کشاورزی معتقدند کشت گلخانه‌ای به دلیل تاثیر فراوان در کاهش مصرف آب و نیز افزایش بهره‌وری محصول و کاهش خسارت‌های بارندگی و حوادث ناگهانی به عنوان بهترین گزینه برای کشاورزان هرمزگان محسوب می‌شود.

علاوه بر این با توجه به اینکه هرمزگان در بیش از ۲ دهه گذشته با کمبود آب و خشکسالی‌های طولانی مواجه بوده؛ بهترین روش برای کاهش مصرف آب و بالابردن افزایش راندمان محصول، توسعه مجتمع‌های گلخانه‌ای در استان می‌باشد که در سال‌های اخیر بویژه از ۲ سال گذشته طرح‌های بزرگی با حمایت دولت و همت بخش خصوصی در این زمینه به ثمر نشسته است.

کارشناسان حوزه کشاورزی می‌گویند که افزایش ۱۰ برابری تولید در واحد سطح و صرفه جویی در مصرف آب از مهم‌ترین مزایای کشت‌های گلخانه‌ای به شمار می‌رود و این بدان معناست که بهره‌برداران در زمین‌های با مقیاس کوچک هم قادر به تولید میزان قابل توجهی محصول هستند.

هم اکنون محصولاتی همچون فلفل های دلمه رنگی، گوجه فرنگی، بادمجان و خیار از جمله محصولات گلخانه ای استان هرمزگان به شمار می رود که بازار خوبی از فروش این محصولات در سطح کشور به خود اختصاص داده است.

در حال حاضر سرمایه در گردش گلخانه های استان به میزان حدوداً ۶۰۰ میلیارد ریال است و بخشی از این درآمد به علت صادرات این محصولات است.

میزان صادرات محصولات گلخانه ای ۱۷ هزار تُن با درآمد ارزی ۱۲ میلیون دلار است.

نبود استاندارد در بسته بندی، نبود برند محصولات کشاورزی، کاهش صنایع تبدیلی و فرآوری و فعال نبودن پایانه صادرات محصولات کشاورزی مهم ترین مشکلات پیش روی گلخانه داران است. آفت کش ها نقش عمده ای در مدیریت آفات در کشاورزی ایفا می کنند. با وجود اثرات مثبتی که آفت کش ها برای کشاورزی و رفاه انسان داشته است، استفاده از آنها خطرات مختلفی برای سلامت انسان، موجودات غیر هدف و محیط زیست به عنوان یک کل به همراه داشته است. استفاده از روش های کنترل بیولوژیکی می تواند به عنوان یکی از روش های جایگزین توسط کشاورزان مورد استفاده قرار گیرد.

❖ مشکلات گلخانه ها

مهمترین مشکل واحدهای صنایع تبدیلی و تکمیلی فروش محصولات است.

با توجه به کاهش قدرت خرید مردم در بازارهای داخلی، نوسانات اقتصادی و وجود برخی موانع بر سر راه تولید و صادرات بیشتر واحدهای صنایع تبدیلی پایین تر از ظرفیت اسمی در حال فعالیت هستند.

نبود تشکل های قوی در زمینه بازاریابی در عرصه بین المللی را یکی از عوامل کاهش صادرات و کاهش تولید صنایع تبدیلی دانست.

برخی از تولیدکنندگان فقط در زمینه تولید فعالیت دارند و از علم تجارت در بازارهای جهانی سر رشته ای ندارند و فعال شدن معاونت اقتصادی سفارتخانه ها و آشنایی تولیدکنندگان با بازارهای جهانی و تولیدات مورد نیاز کشورهای هدف، تاثیر بسزایی در افزایش تولید و صادرات از کشور به خارج را به همراه دارد.

وجود ضوابط و مقررات اداری، کمبود تولیدات صادرات محور، به روز نبودن تجهیزات و دستگاه‌های واحدهای صنایع تبدیلی را از دیگر عوامل کاهش حضور تولیدات استان مرکزی در بازارهای جهانی است و نیاز است با تسهیل قوانین و مقررات و کمک به افزایش کیفی محصولات به خصوص بسته بندی و اخذ استانداردهای جهانی مورد نیاز زمینه تسهیل در امر صادرات که افزایش تولید و اشتغال را به همراه دارد فراهم شود.

اخذ مالیات‌های سنگین، هزینه آب، برق و گاز و اجاره بهای زمین از جمله مشکلات این واحدها است.

نبود ثبات قیمت در تولیدات محصولات کشاورزی را یکی از مشکلات تولیدکنندگان این بخش است.

نبود همکاری برخی از دستگاه‌های خدمت‌رسان با واحدهای تولیدی و گلخانه‌ای را از دیگر مشکلات این است و با توجه به زمان بر بودن تولید محصولات کشاورزی در واحدهای گلخانه‌ای و نبود امکان پرداخت هزینه خدمات زیربنایی در فاصله زمانی تولید نیاز است دستگاه‌های خدمت‌رسان همکاری‌های لازم را تا فصل تولید و عرضه محصولات به بازار با این واحدها داشته باشند.

تهیه کود و سم با قیمت آزاد از جمله عوامل افزایش هزینه تولید در واحدهای گلخانه‌ای است در صورتی که می‌توان با اختصاص تله‌های نوری توسط جهاد کشاورزی به این واحدها زمینه کاهش هزینه و افزایش تولید را فراهم کرد.

به دلیل شرایط معمولی و نبود پرده شید (سامانه مکانیزه پرده شید برای ذخیره و مصرف بهینه انرژی و سایبان در گلخانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد) در این واحد گلخانه، امکان کشت گل و گیاهان زینتی و برخی میوه‌ها همانند توت فرنگی و گوجه زینتی که اشتغال و افزایش درآمد چند برابری برای این واحد را به همراه دارد وجود ندارد. نصب پرده شید در این واحد گلخانه‌ای ضمن افزایش سه تا چهار برابری تولید محصولات کشاورزی، درآمدهای اقتصادی و اشتغالی نقش مهمی در کاهش مصرف انرژی در این واحد تولیدی برعهده دارد.

❖ بحث و نتیجه گیری

سرمایه‌گذاری در تولید همیشه از سودآورترین کارها در حوزه اقتصاد بوده و هست و در این میان صنعت کشاورزی جایگاه ویژه‌ای دارد. لذا برای اینکه بتوان در این صنعت، تولید پر بازدهی داشت با توجه به اینکه ایران در یک منطقه خشک و نیمه خشک قرار دارد و با کمبود آب و بحران آب به دلیل بارندگی‌های کم سال‌های اخیر و تبخیر زیاد مواجه است بنابراین تولید گلخانه‌ای می‌تواند بهترین سرمایه‌گذاری با بازده بالا در بخش کشاورزی باشد. در واقع با برنامه‌ریزی صحیح و استفاده بهینه از نهاده‌های کشاورزی (خاک، آب، بذر، عوامل محیطی) و مکانیزه کردن فعالیت‌های کشاورزی می‌توان تهدیدها و نقاط ضعف فوق را در بخش کشاورزی به نقاط قوت تبدیل کرد. بنابراین کشت محصول در گلخانه یکی از بهترین روش‌هایی است که امکان مدیریت درست نهاده‌های کشاورزی را فراهم کرده و محدودیت‌های موجود را تا حد زیادی رفع می‌کند، و از طرفی مهمترین مزیت‌هایی که گلخانه‌ها ایجاد می‌کنند عبارتند از استفاده از حداقل زمین برای تولید محصول و اشتغال‌زایی بیشتر، تولید محصول بیشتر در واحد سطح، امکان تولید محصول در خارج از فصل، پیش‌رس کردن محصول، تنظیم برنامه کشت مطابق با نیاز بازار، افزایش کیفیت محصول در شرایط گلخانه و افزایش کارایی آب است. لذا سرمایه‌گذاری و توجه هر چه بیشتر به ایجاد گلخانه‌ها و تولیدات محصولات کشاورزی در گلخانه، ضمن کاهش مصرف آب کشاورزی، افزایش کیفیت محصول و کاهش ضایعات محصولات کشاورزی که نقش مهمی در کاهش واردات و افزایش صادرات این محصولات به خارج از کشور به همراه خواهد داشت، می‌توان شاهد اشتغال‌زایی و رونق اقتصادی و کارآفرینی در کشور نیز بود.

❖ منابع

- ۱) سازمان جهاد کشاورزی استان هرمزگان، سال ۱۴۰۱
- ۲) سازمان مدیریت و برنامه ریزی هرمزگان، سال ۱۴۰۱
- ۳) مقاله بررسی اقتصادی محصولات گلخانه‌ای در کرمان، حسین مهرابی، سال ۱۳۸۶
- ۴) مصرف انرژی در گلخانه‌ها و راهکارهای افزایش کارایی انرژی مصرفی، احمدی و بناکار، سال ۱۳۹۰
- ۵) چالش‌های سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران. فصلنامه پژوهشی مجلس، تصدیقی و عزیزخانی، سال ۱۳۸۶
- ۶) مدیریت گلخانه تکنولوژی تولید محصولات گلخانه‌ای، انتشارات مرز دانش، حسندوخت، سال ۱۳۸۴
- ۷) بررسی میزان اشتغال و تولید کشاورزی گلخانه‌ای در مقایسه با کشاورزی سنتی، خاشعی سیوکی، سال ۱۳۹۶
- ۸) تحلیلی بر جایگاه شهرک های گلخانه‌ای در توسعه بخش کشاورزی، کوهستانی و حبیب نژاد و صالحی، ۱۳۹۴